

Slovenská štatistika a demografia

(vedecký recenzovaný časopis)

Číslo 2/2013

O B S A H

I. VEDECKÉ ČLÁNKY

1. Helena KUVÍKOVÁ, Mária SVIDROŇOVÁ

Posúdenie schopnosti súkromných neziskových organizácií poskytovať verejné služby

2. Róbert GRÁC

Možnosti využitia priestorovej autokorelácie v kontexte demogeografickej regionalizácie

3. Babulal SEAL, Sk Jakir HOSSAIN

Testovanie hypotéz: Likelihood ratio testu (LRT) niektorých dôležitých hypotéz v interných modeloch migrácie

4. Libor BERNÁT

Študenti zo Slovenska na strojníckej a elektrotechnickej fakulte Českej vysokej školy technickej v Brne v medzivojnovom období

II. INFORMÁCIE

1. Prejav generálneho riaditeľa európskeho štatistického úradu EUROSTAT-u Waltera Radermachera pri príležitosti osláv 60. výročia EUROSTAT-u

KLÚČOVÉ SLOVÁ. ABSTRAKTY, RESUMÉ ČLÁNKOV

Helena KUVÍKOVÁ, Mária SVIDROŇOVÁ

Posúdenie schopnosti súkromných neziskových organizácií poskytovať verejné služby

Kľúčové slová: neziskový sektor, súkromné neziskové organizácie, veľkosť neziskového sektora, Slovensko.

Abstrakt

Slovenský neziskový sektor za 20 rokov svojej samostatnej existencie preukázal svoju životaschopnosť. Počet neziskových organizácií dosiahol viac ako 51 000, z toho súkromných neziskových organizácií je 42 122. Okrem početnosti možno význam a opodstatnenosť existencie súkromných neziskových organizácií doložiť aj výhodami z poskytovania všeobecne prospešných služieb v porovnaní s verejnou produkciou. Článok zhŕňa hlavné výhody poskytovania všeobecne prospešných služieb, ako aj vývoj súkromného neziskového sektora z hľadiska počtu

súkromných neziskových organizácií podľa právnych foriem, podielu na zamestnanosti a čiastočne podielu na HDP v Slovenskej republike, ako aj z hľadiska schopnosti financovať svoje aktivity. Využívame obsahovo-kausálnu metódu, metódy komparácie a štandardné metódy primárneho výskumu.

Resumé

Súkromné neziskové organizácie plnia v ekonomike rad dôležitých funkcií. Okrem už štandardne poskytovaných sociálnych a zdravotníckych služieb poskytujú aj služby z oblasti vzdelávania, športu, kultúry, životného prostredia, čím pôsobia na zmenu spoločnosti. Okrem servisnej roly vystupujú aj v pozícii "advokátov", keď obhajujú demokratickú spoločnosť a vystupujú proti porušovaniu ľudských práv, pripomienkujú zákony a aktívne vystupujú pri ich tvorbe. Prejavuje sa tak zmiešaný charakter súkromných neziskových organizácií, keď časť z nich vystupuje ako "advokáti" a časť z nich pôsobí ako inštitúcie poskytujúce verejné (všeobecne prospešné) služby.

Neziskový sektor má na Slovensku dlhú tradíciu ešte z čias Československa. Po roku 1993 nastal rast tohto sektora a do roku 2012 počet neziskových organizácií dosiahol viac ako 51 000, z toho súkromných neziskových organizácií bolo 42 122. Početnosť je prvým z faktov, ktorý svedčí o záujme o tento typ inštitúcií a o ich opodstatnenosti a význame. Podobne vzrástol aj počet zamestnancov pracujúcich v súkromnom neziskovom sektore, čím sa zvýšil podiel tohto sektora na zamestnanosti na 0,88 % v roku 2010. Tento údaj ešte možno doplniť o počet dobrovoľníkov, ktorí sú typickí pre neziskový sektor. Prepočítaním počtu hodín odpracovaných dobrovoľníkmi na plný úväzok sa podiel na zamestnanosti zvýšil na 1,19 %.

Ďalším faktorom svedčiacim o význame súkromných neziskových organizácií pre ekonomiku krajiny sú výhody, ktoré plynú z poskytovania verejných služieb súkromnými neziskovými organizáciami v porovnaní s verejnou produkciou (zabezpečovaním daných služieb štátom). Hlavné výhody sú: vyššia kvalita, väčšia spravodlivosť, nižšia nákladovosť, vyššia efektívnosť, špecializácia, nižšia alebo žiadna informačná asymetria, neexistencia vzťahu "principal - agent", neexistencia odporu "voliča - mediána".

Posledným faktorom, ktorý sme skúmali v predložennom článku, je možnosť financovania súkromných neziskových organizácií. Na základe výskumu realizovaného v roku 2008 a nášho výskumu z roku 2011 môžeme konštatovať, že sa rozšírili možnosti financovania súkromných neziskových organizácií a markantne sa znížilo využívanie zahraničných zdrojov (z 40 % na 11 %), čo potvrdzuje fakt, že zahraničné nadácie a donori presunuli svoju pomoc na východ, do menej rozvinutých krajín. Pokleslo aj využívanie darov od podnikov a individuálnych darcov a tiež sa znížila ich závislosť na štátnych zdrojoch (zo 60 % na 43 %), naopak využívanie samofinancovania stúplo (zo 74 % na 87 %), čo svedčí o samostatnosti súkromných neziskových organizácií a o ich snahe posilňovať finančnú nezávislosť. Keďže financovanie zo štátnych zdrojov je nižšie, súkromné neziskové organizácie sú menej viazané na štátny rozpočet, pričom zabezpečujú aj úlohy štátu.

Uvedené fakty dokladujú pozitívne vnímanie súkromných neziskových organizácií a ich činnosti. Význam a opodstatnenosť súkromného neziskového sektora je zrejmá, stále sa však venuje málo pozornosti jeho výskumu a evidencii štatistických údajov. Súkromný neziskový sektor je vybudovaný v praktickej rovine aj vďaka podpore štátu a podnikov, ale teória "zaostáva", nie sú zjednotené pojmy, neexistujú výskumy z hľadiska vplyvu na ekonomiku krajiny. Článok informuje o raste súkromného neziskového sektora na Slovensku, o niektorých vplyvoch na spoločnosť a ekonomiku a upozorňuje na nedostatok aktuálnych údajov na ďalšie historické porovnanie či porovnanie s inými krajinami.

Róbert GRÁC

Možnosti využitia priestorovej autokorelácie v kontexte demogeografickej regionalizácie

Kľúčové slová: demogeografia, metodológia, výskum, autokorelácia, regionalizácia

Abstrakt

Problematika štúdia demografických javov a procesov patrí dlhodobo k vysoko aktuálnym spoločenským témam a mnohokrát si vyžaduje zvýšenú pozornosť. Prístup k štúdiu predmetnej problematiky je často otázkou relevantnej selekcie teoreticko-metodologických prístupov a postupov v zmysle kontextu štúdia konkrétneho javu, resp. procesu. Voľba konkrétnych metodologických postupov je determinovaná predovšetkým cieľom konkrétneho výskumu, ktorého opodstatnenosť by mala vychádzať z otázky spoločenskej potreby skúmania daného problému. V predkladanom príspevku sa pokúsime načrtnúť jeden z možných variantov prístupu k štúdiu jednotlivých javov v kontexte ich priestorového priemetu. Primárny cieľ príspevku je orientovaný na teoreticko-metodologickú bázu priestorovej autokorelácie ako jednej z variantných metód štúdia prírodných a spoločenských javov s následnou aplikáciou na vybraný demografický jav.

Resumé

Nakoľko demogeografické štruktúry predstavujú parciálne entity reality a treba ich chápať ako bazové determinanty

kreovania regionálnych komplexov, ich štúdium si vyžaduje zvýšenú pozornosť z aspektu vedeckého bádania. Správanie priestorových javov a kvantifikácia ich štruktúrnych parametrov poskytuje nové možnosti pri rôznych typoch modelovania geografických systémov. Predkladaný príspevok prezentuje výsledky vybraných teoreticko-metodologických prístupov k štúdiu demogeografických javov, pričom dôraz je kladený na fenomén priestorovej autokorelácie ako jednej z metód pri štúdiu priestorových javov a odhaľovania latentných vzťahov medzi skúmanými premennými. Konceptia priestorovej autokorelácie predstavuje významný nástroj pri štúdiu časopriestorovej diferenciácie vybraných javov, pričom najlepšie výsledky dosahuje aplikáciou na mikroúrovni. V mnohých prípadoch je práve priestorová autokorelácia územných jednotiek bázovým determinantom kontinuálneho štúdia vybraných javov v kontexte aplikácie diferenciálnych metodologických postupov. V rámci teoreticko-metodologickej časti príspevku je predstavená samotná koncepcia priestorovej autokorelácie, ktorá sa následne v rámci empiricko-aplikačnej časti aplikuje na vybraný demografický jav, ktorý v tomto prípade predstavuje analytický pohľad na vybrané národnosti – maďarskú a rómsku. Selekcija predmetných národností vychádza z ich priestorovej kvantifikácie a spoločenskej potreby riešenia viacerých problémov súvisiacich s menšinovou politikou. Príspevok tak poukazuje na menej frekventované metódy odhaľovania priestorových súvislostí vybraných demografických charakteristík vrátane možnej následnej mikroregionalizácie a typizácie. Aplikácia relevantných geoštatistických analytických postupov poskytuje exaktnejšiu deskripciu priestorovej štruktúry, pričom využitie je možné v rámci celého spektra vedných disciplín, nielen geografie ako takej.

Babulal SEAL, Sk Jakir HOSSAIN

Testovanie hypotéz: Likelihood ratio testu (LRT) niektorých dôležitých hypotéz v interných modeloch migrácie

Kľúčové slová: asymptotická sila, likelihood ratio test

Abstrakt

V článku bol odvodený likelihood ratio test pre hypotézu o rovnosti štátov alebo miest zodpovedajúci Markovovmu modelu internej migrácie. Bola vypracovaná sila LRT testu. Tento test bol použitý aj na reálnych údajoch.

Resumé

Táto práca sa zaoberá dôležitou časťou navrhovaného modelu internej migrácie. Získala sa pritom metóda na testovanie hypotézy. Je dôležité poznať bežné testovacie postupy hypotéz, do akej miery sú dôležité štáty alebo miesta pre bývanie alebo či sú rovnako dôležité. Po prvýkrát sme uvažovali o takejto dôležitej hypotéze v Markovovom modeli. LRT test bol odvodený pre prípad, v ktorom sa zvažuje časový interval s maximálne jedným presunom na osobu. Existuje priestor pre jeho zovšeobecnenie. Pokiaľ ide o výpočtové práce, účinnosť LRT testu môže byť rozpracovaná o ďalšie body v neskorších častiach článku.

Libor BERNÁT

Študenti zo Slovenska na strojníckej a elektrotechnickej fakulte Českej vysokej školy technickej v Brne v medzivojnovom období

Kľúčové slová: študenti, miesto narodenia, miesto bydliska, národnosť, konfesija, vek, dĺžka štúdia

Abstrakt

V príspevku sú analyzovaní študenti zo Slovenska na Strojníckej a elektrotechnickej fakulte Českej vysokej školy technickej v Brne v školských rokoch 1918/19 – 1939/40. Autor sa zameril na otázky miesta narodenia, národnosti, konfesie, dĺžky štúdia, úspešnosti štúdia atď. Vzhľadom na stanovený rozsah sa nezaobráme sociálnou otázkou a štipendiami. V príspevku vychádzame z archívnych zdrojov nachádzajúcich sa v archíve Vysokého učenia technického v Brne a v Moravskom zemskom archíve v Brne. Ide o prvú štúdiu z výskumnej úlohy s cieľom zmapovať študentov zo Slovenska na vysokých technických školách v Čechách v medzivojnovom období.

Resumé

V štúdiu sú analyzovaní študenti zo Slovenska - národnosťou Slováci alebo narodení či majúci trvalé bydlisko na území Slovenska - na Strojníckej a elektrotechnickej fakulte Českej Vysoké školy technickej v Brne. Dovedna tu študovalo 331 študentov, v tom aj jedna žena, čo je viac ako na Českom vysokom učení technickom v Prahe v školských rokoch 1918/19 - 1939/40.

Ak rozoberáme skupinu študentov z konfesionálneho hľadiska, tak najviac tu študovalo katolíkov (160 študentov, teda 48,3 %), potom evanjelikov augsburského vyznania (73; 22 %) a 64 študentov židovskej viery (19,3 %). Zvyšok tvorili študenti hlásiaci sa k iným vyznaniam, bezkonfesijní alebo bez uvedenia vyznania. Pozoruhodné je vysoké percento študentov židovskej konfesie vzhľadom na počet obyvateľstva na Slovensku. To však bolo typické aj pre iné vysoké školy.

Nemenej zaujímavou otázkou je národnostná otázka študentov zo Slovenska, kde síce dominujú Slováci (202 študentov; 61,3 %), ale za nimi nasledujú Česi (43 študentov; 13 %) a Maďari (37 študentov; 11,2 %). Ďalej to boli študenti židovskej, československej, nemeckej a ukrajinskej národnosti. Len pri troch študentoch (0,9 %) sa nepodarilo zistiť národnosť, respektíve ju neuviedli.

Takisto podrobne zisťujeme, v ktorých okresoch sa narodili študenti a v ktorých mali trvalé bydlisko. Podobne analyzujeme aj počty študentov absolvujúcich fakultu - 172 (52 %) absolvovalo prvú štátnu skúšku a len 92 študentov (29,5 %) druhú štátnu skúšku. Venujeme sa aj veku, v ktorom študenti absolvovali štátne skúšky a po koľkých rokoch získali titul Ing. Okrem toho zisťujeme dĺžku štúdia.

Aby nedošlo ku generalizácii bude nevyhnutné v ďalšom bádání komparovať výsledky nielen s ostatnými fakultami, ale aj s nemeckým Vysokým učením technickým v Brne, ako aj s pražskými technickými vysokými školami. Zistené výsledky odkrývajú formovanie technickej inteligencie na Slovensku.

Číslo 2/2013

O B S A H

I. VEDECKÉ ČLÁNKY

1. Helena KUVÍKOVÁ, Mária SVIDROŇOVÁ

Posúdenie schopnosti súkromných neziskových organizácií poskytovať verejné služby

2. Róbert GRÁC

Možnosti využitia priestorovej autokorelácie v kontexte demogeografickej regionalizácie

3. Babulal SEAL, Sk Jakir HOSSAIN

Testovanie hypotéz: Likelihood ratio testu (LRT) niektorých dôležitých hypotéz v interných modeloch migrácie

4. Libor BERNÁT

Študenti zo Slovenska na strojníckej a elektrotechnickej fakulte Českej vysokej školy technickej v Brne v medzivojnovom období

II. INFORMÁCIE

1. Prejav generálneho riaditeľa európskeho štatistického úradu EUROSTAT-u Waltera Radermachera pri príležitosti osláv 60. výročia EUROSTAT-u

KĽÚČOVÉ SLOVÁ. ABSTRAKTY, RESUMÉ ČLÁNKOV

Helena KUVÍKOVÁ, Mária SVIDROŇOVÁ

Posúdenie schopnosti súkromných neziskových organizácií poskytovať verejné služby

Kľúčové slová: neziskový sektor, súkromné neziskové organizácie, veľkosť neziskového sektora, Slovensko.

Abstrakt

Slovenský neziskový sektor za 20 rokov svojej samostatnej existencie preukázal svoju životaschopnosť. Počet neziskových organizácií dosiahol viac ako 51 000, z toho súkromných neziskových organizácií je 42 122. Okrem početnosti možno význam a opodstatnenosť existencie súkromných neziskových organizácií doložiť aj výhodami z poskytovania všeobecne prospešných služieb v porovnaní s verejnou produkciou. Článok zhŕňa hlavné výhody poskytovania všeobecne prospešných služieb, ako aj vývoj súkromného neziskového sektora z hľadiska počtu súkromných neziskových organizácií podľa právnych foriem, podielu na zamestnanosti a čiastočne podielu na HDP v Slovenskej republike, ako aj z hľadiska schopnosti financovať svoje aktivity. Využívame obsahovo-kauzálnu metódu, metódy komparácie a štandardné metódy primárneho výskumu.

Resumé

Súkromné neziskové organizácie plnia v ekonomike rad dôležitých funkcií. Okrem už štandardne poskytovaných sociálnych a zdravotníckych služieb poskytujú aj služby z oblasti vzdelávania, športu, kultúry, životného prostredia, čím pôsobia na zmenu spoločnosti. Okrem servisnej roly vystupujú aj v pozícii "advokátov", keď obhajujú demokratickú spoločnosť a vystupujú proti porušovaniu ľudských práv, pripomienkujú zákony a aktívne vystupujú pri ich tvorbe. Prejavuje sa tak zmiešaný charakter súkromných neziskových organizácií, keď časť z nich vystupuje ako "advokáti" a časť z nich pôsobí ako inštitúcie poskytujúce verejné (všeobecne prospešné) služby.

Neziskový sektor má na Slovensku dlhú tradíciu ešte z čias Československa. Po roku 1993 nastal rast tohto sektora a do roku 2012 počet neziskových organizácií dosiahol viac ako 51 000, z toho súkromných neziskových organizácií bolo 42 122. Početnosť je prvým z faktov, ktorý svedčí o záujme o tento typ inštitúcií a o ich opodstatnenosti a význame. Podobne vzrástol aj počet zamestnancov pracujúcich v súkromnom neziskovom sektore, čím sa zvýšil podiel tohto sektora na zamestnanosti na 0,88 % v roku 2010. Tento údaj ešte možno doplniť o počet dobrovoľníkov, ktorí sú typickí pre neziskový sektor. Prepočítaním počtu hodín odpracovaných dobrovoľníkmi na plný úväzok sa podiel na zamestnanosti zvýši na 1,19 %.

Ďalším faktom svedčiacim o význame súkromných neziskových organizácií pre ekonomiku krajiny sú výhody, ktoré plynú z poskytovania verejných služieb súkromnými neziskovými organizáciami v porovnaní s verejnou produkciou (zabezpečovaním daných služieb štátom). Hlavné výhody sú: vyššia kvalita, väčšia spravodlivosť, nižšia nákladovosť, vyššia efektívnosť, špecializácia, nižšia alebo

žiadna informačná asymetria, neexistencia vzťahu "principal - agent", neexistencia odporu "voliča - mediána".

Posledným faktorom, ktorý sme skúmali v predložennom článku, je možnosť financovania súkromných neziskových organizácií. Na základe výskumu realizovaného v roku 2008 a nášho výskumu z roku 2011 môžeme konštatovať, že sa rozšírili možnosti financovania súkromných neziskových organizácií a markantne sa znížilo využívanie zahraničných zdrojov (z 40 % na 11 %), čo potvrdzuje fakt, že zahraničné nadácie a donori presunuli svoju pomoc na východ, do menej rozvinutých krajín. Pokleslo aj využívanie darov od podnikov a individuálnych darcov a tiež sa znížila ich závislosť na štátnych zdrojoch (zo 60 % na 43 %), naopak využívanie samofinancovania stúplo (zo 74 % na 87 %), čo svedčí o samostatnosti súkromných neziskových organizácií a o ich snahe posilňovať finančnú nezávislosť. Keďže financovanie zo štátnych zdrojov je nižšie, súkromné neziskové organizácie sú menej viazané na štátny rozpočet, pričom zabezpečujú aj úlohy štátu.

Uvedené fakty dokladujú pozitívne vnímanie súkromných neziskových organizácií a ich činnosti. Význam a opodstatnenosť súkromného neziskového sektora je zrejmá, stále sa však venuje málo pozornosti jeho výskumu a evidencii štatistických údajov. Súkromný neziskový sektor je vybudovaný v praktickej rovine aj vďaka podpore štátu a podnikov, ale teória "zaostáva", nie sú zjednotené pojmy, neexistujú výskumy z hľadiska vplyvu na ekonomiku krajiny. Článok informuje o raste súkromného neziskového sektora na Slovensku, o niektorých vplyvoch na spoločnosť a ekonomiku a upozorňuje na nedostatok aktuálnych údajov na ďalšie historické porovnávanie či porovnávanie s inými krajinami.

Róbert GRÁC

Možnosti využitia priestorovej autokorelácie v kontexte demogeografickej regionalizácie

Kľúčové slová: demogeografia, metodológia, výskum, autokorelácia, regionalizácia

Abstrakt

Problematika štúdia demografických javov a procesov patrí dlhodobo k vysoko aktuálnym spoločenským témam a mnohokrát si vyžaduje zvýšenú pozornosť. Prístup k štúdiu predmetnej problematiky je často otázkou relevantnej selekcie teoreticko-metodologických prístupov a postupov v zmysle kontextu štúdia konkrétneho javu, resp. procesu. Voľba konkrétnych metodologických postupov je determinovaná predovšetkým cieľom konkrétneho výskumu, ktorého opodstatnenosť by mala vychádzať z otázky spoločenskej potreby skúmania daného problému. V predkladanom príspevku sa pokúsime načrtnúť jeden z možných variantov prístupu k štúdiu jednotlivých javov v kontexte ich priestorového priemetu. Primárny cieľ príspevku je orientovaný na teoreticko-metodologickú bázu priestorovej autokorelácie ako jednej z variantných metód štúdia prírodných a spoločenských javov s následnou aplikáciou na vybraný demografický jav.

Resumé

Nakoľko demogeografické štruktúry predstavujú parciálne entity reality a treba ich chápať ako bazové determinanty kreovania regionálnych komplexov, ich štúdium si vyžaduje zvýšenú pozornosť z aspektu vedeckého bádania. Správanie priestorových javov a kvantifikácia ich štruktúrnych parametrov poskytuje nové možnosti pri rôznych typoch modelovania geografických systémov. Predkladaný príspevok prezentuje výsledky vybraných teoreticko-metodologických prístupov k štúdiu demogeografických javov, pričom dôraz je kladený na fenomén priestorovej autokorelácie ako jednej z metód pri štúdiu priestorových javov a odhaľovania latentných vzťahov medzi skúmanými premennými. Konceptia priestorovej autokorelácie predstavuje významný nástroj pri štúdiu časopriestorovej diferenciácie vybraných javov, pričom najlepšie výsledky dosahuje aplikáciou na mikroúrovni. V mnohých prípadoch je práve priestorová autokorelácia územných jednotiek bazovým determinantom kontinuálneho štúdia vybraných javov v kontexte aplikácie diferenciálnych metodologických postupov. V rámci teoreticko-metodologickej časti príspevku je predstavená samotná konceptia priestorovej autokorelácie, ktorá sa následne v rámci empiricko-aplikačnej časti aplikuje na vybraný demografický jav,

ktorý v tomto prípade predstavuje analytický pohľad na vybrané národnosti ? maďarskú a rómsku. Selekcia predmetných národností vychádza z ich priestorovej kvantifikácie a spoločenskej potreby riešenia viacerých problémov súvisiacich s menšinovou politikou. Príspevok tak poukazuje na menej frekventované metódy odhaľovania priestorových súvislostí vybraných demografických charakteristík vrátane možnej následnej mikroregionalizácie a typizácie. Aplikácia relevantných geoštatistických analytických postupov poskytuje exaktnejšiu deskripciu priestorovej štruktúry, pričom využitie je možné v rámci celého spektra vedných disciplín, nielen geografie ako takej.

Babulal SEAL, Sk Jakir HOSSAIN

Testovanie hypotéz: Likelihood ratio testu (LRT) niektorých dôležitých hypotéz v interných modeloch migrácie

Kľúčové slová: asymptotická sila, likelihood ratio test

Abstrakt

V článku bol odvodený likelihood ratio test pre hypotézu o rovnosti štátov alebo miest zodpovedajúci Markovovmu modelu internej migrácie. Bola vypracovaná sila LRT testu. Tento test bol použitý aj na reálnych údajoch.

Resumé

Táto práca sa zaoberá dôležitou časťou navrhovaného modelu internej migrácie. Získala sa pritom metóda na testovanie hypotézy. Je dôležité poznať bežné testovacie postupy hypotéz, do akej miery sú dôležité štáty alebo miesta pre bývanie

alebo či sú rovnako dôležité. Po prvýkrát sme uvažovali o takejto dôležitej hypotéze v Markovovom modeli. LRT test bol odvodený pre prípad, v ktorom sa zvažuje časový interval s maximálne jedným presunom na osobu. Existuje priestor pre jeho zovšeobecnenie. Pokiaľ ide o výpočtové práce, účinnosť LRT testu môže byť rozpracovaná o ďalšie body v neskorších častiach článku.

Libor BERNÁT

Študenti zo Slovenska na strojníckej a elektrotechnickej fakulte Českej vysokej školy technickej v Brne v medzivojnovom období

Kľúčové slová: študenti, miesto narodenia, miesto bydliska, národnosť, konfesia, vek, dĺžka štúdia

Abstrakt

V príspevku sú analyzovaní študenti zo Slovenska na Strojníckej a elektrotechnickej fakulte Českej vysokej školy technickej v Brne v školských rokoch 1918/19 ? 1939/40. Autor sa zamerá na otázky miesta narodenia, národnosti, konfesie, dĺžky štúdia, úspešnosti štúdia atď. Vzhľadom na stanovený rozsah sa nezaobráme sociálnou otázkou a štipendiami. V príspevku vychádzame z archívnych zdrojov nachádzajúcich sa v archíve Vysokého učenia technického v Brne a v Moravskom zemskom archíve v Brne. Ide o prvú štúdiu z výskumnej úlohy s cieľom zmapovať študentov zo Slovenska na vysokých technických školách v Čechách v medzivojnovom období.

Resumé

V štúdiu sú analyzovaní študenti zo Slovenska - národnosťou Slováci alebo narodení či majúci trvalé bydlisko na území Slovenska - na Strojníckej a elektrotechnickej fakulte Českej vysokej školy technickej v Brne. Dovedna tu študovalo 331 študentov,

v tom aj jedna žena, čo je viac ako na Českom vysokom učení technickom v Prahe v školských rokoch 1918/19 - 1939/40.

Ak rozoberáme skupinu študentov z konfesijného hľadiska, tak najviac tu študovalo katolíkov (160 študentov, teda 48,3 %), potom evanjelikov augsburského vyznania (73; 22 %) a 64 študentov židovskej viery (19,3 %). Zvyšok tvorili študenti hlásiaci sa k iným vyznaniam, bezkonfesijní alebo bez uvedenia vyznania. Pozoruhodné je vysoké percento študentov židovskej konfesie vzhľadom na počet obyvateľstva na Slovensku. To však bolo typické aj pre iné vysoké školy.

Nemenej zaujímavou otázkou je národnostná otázka študentov zo Slovenska, kde síce dominujú Slováci (202 študentov; 61,3 %), ale za nimi nasledujú Česi (43 študentov; 13 %) a Maďari (37 študentov; 11,2 %). Ďalej to boli študenti židovskej, československej, nemeckej a ukrajinskej národnosti. Len pri troch študentoch (0,9 %) sa nepodarilo zistiť národnosť, respektíve ju neuviedli.

Takisto podrobne zisťujeme, v ktorých okresoch sa narodili študenti a v ktorých mali trvalé bydlisko.

Podobne analyzujeme aj počty študentov absolvujúcich fakultu - 172 (52 %) absolvovalo prvú štátnu skúšku a len 92 študentov (29,5 %) druhú štátnu skúšku. Venujeme sa aj veku, v ktorom študenti absolvovali štátne skúšky a po koľkých rokoch získali titul Ing. Okrem toho zisťujeme dĺžku štúdia.

Aby nedošlo ku generalizácii bude nevyhnutné v ďalšom bádani komparovať výsledky nielen s ostatnými fakultami, ale aj s nemeckým Vysokým učení technickým v Brne, ako aj s pražskými technickými vysokými školami. Zistené výsledky odkrývajú formovanie technickej inteligencie na Slovensku.

